

Η ΔΙΑΣΤΑΣΗ ΑΝΑΜΕΣΑ ΣΤΗ ΛΑΪΚΗ ΕΝΤΟΛΗ ΚΑΙ ΤΗΝ ΚΥΒΕΡΝΗΤΙΚΗ ΠΡΑΚΤΙΚΗ-Η ΕΥΘΥΝΗ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΗ (της Ιωάννας Μουτσοπούλου)

✘ Αυτό είναι ένα πολύ παλιό ζήτημα στην πολιτική και τη συνταγματική ανάλυση.

Η λαϊκή εντολή φυσικά δεν μπορεί να βρίσκεται πάντοτε σε συμφωνία με την κυβερνητική πρακτική, όχι μόνον γιατί υπάρχουν διαφοροποιημένες αντιλήψεις και ανάμεσα στους πολίτες, αλλά και κυρίως επειδή υπάρχουν και απρόβλεπτες υπό διαχείριση και ρύθμιση καταστάσεις για τις οποίες η λαϊκή εντολή δεν πρόβλεψε.

Το ζήτημα όμως στην παρούσα οικονομική κρίση της διάστασης της κυβερνητικής πρακτικής και της λαϊκής εντολής είναι διττό:

1. Δεν μπορεί να γίνει πιστευτό ότι η οικονομική κατάσταση της χώρας ήταν άγνωστη στα κόμματα τουλάχιστον εξουσίας και επομένως οι προεκλογικές περί του αντιθέτου διακηρύξεις για ευνοϊκή οικονομική εξέλιξη φυσιολογικά αποτελούν μία βίαιη υπαρπαγή της εξουσίας που δεν συνάδει προς το Σύνταγμα και δεν μπορεί παρά να δημιουργεί ευθύνες πολιτικές και άλλες, καθώς και ζήτημα νομιμότητας των κυβερνητικών πράξεων. Αυτό φυσικά αντίκειται στο δημόσιο συμφέρον τόσο γιατί προσβάλλει ενσυνείδητα τη δημοκρατία όσο και γιατί εγκυμονεί κινδύνους λόγω μιας κατάστασης που δεν έχει αναλυθεί επαρκώς και με ευκρίνεια ούτε στον λαό αλλά ούτε στα μέλη των κομμάτων και της βουλής, έχοντας αφήσει να τη χειριστούν οι κομματικές ελίτ με την ανοχή βέβαια των υπολοίπων.

Οι πολιτικοί ταυτόχρονα, προκειμένου να μη δείξουν ανικανότητα για πράξη και φιλοδοξία που οδηγεί σε υποταγή, προσπαθούν να αποκρύψουν τη λογική συνοχή της πραγματικότητας, δημιουργώντας

σύγκρουση για τη σχέση αιτίου και αποτελέσματος τόσο στην οικονομία όσο και στο καθαυτό πολιτικό πεδίο, όπως π.χ. για την ανατροπή της διάκρισης των εξουσιών ή για την «νόμιμη» ευχέρεια της συσσώρευσης μεγάλου πλούτου την οποία έχουν επιτρέψει. Πέραν αυτού δεν γνωρίζουν και όσα υποκρίνονται ότι γνωρίζουν για την οικονομική λειτουργία. Αλλά και πολιτικοί χώρων εκτός εξουσίας προσδοκούν περισσότερο την αύξηση της κομματικής δύναμης και την ιδεολογική επιβεβαίωση παρά την ανθρώπινη εξέλιξη έξω από τα σημερινά ψυχολογικά και υλικά αδιέξοδα, γιατί **το βασικό και αναπάντητο πρόβλημα είναι η φύση αυτού του αδιεξόδου**. Αν το αδιέξοδο ήταν μόνον η «πάλη των τάξεων», τότε η συζήτηση θα περίττευε και το πρόβλημα θα λυνόταν με σύγκρουση δυνάμεων και μόνον. Αλλά δεν είναι τόσο απλό το θέμα.

Η «πάλη των τάξεων» είναι ουσιαστικά μία σύγκρουση που διαπερνάει όλα τα κοινωνικά στρώματα και λειτουργεί και μέσα σε κάθε στρώμα, σε κάθε ομάδα, πράγμα που δεν γίνεται αντιληπτό, ηθελημένα ή αθέλητα. **Είναι πολύ περισσότερο συνειδησιακό πρόβλημα παρά πρόβλημα περιστάσεων** όπως δυστυχώς καταλήγει να γίνεται αντιληπτό. Δεν είναι φυσικό φαινόμενο (π.χ. σεισμός!) ούτε οφείλεται σε ψυχολογικά χαρακτηριστικά που διαθέτουν μόνον λίγοι. Επιπλέον, «μάζες» ανθρώπων διασπασμένες, συγκρουόμενες μέσα τους και ανελεύθερες απέχουν πολύ από το να αποτελούν μια υγιή κοινωνία σύνθεσης ατόμου και συνόλου και να διαθέτουν μια φωτισμένη κοινή γνώμη, όντας έτσι «αντικείμενα» προς χειρισμό ή «υποκείμενα» τυχαίας και στιγμιαίας επιβολής. Αυτή είναι και η αληθινή δυσχέρεια.

Αλλά στη θεωρία αυτά μπορούν ίσως να γίνουν κατανοητά, στην πράξη όμως πώς είναι δυνατόν να εφαρμοστούν και να ανατραπούν;

2. Τα πολιτικά ατοπήματα και ο θεωρητικός προσδιορισμός της δικαιοσύνης και της αλήθειας δεν μπορεί μόνος του να αντιμετωπίσει το αντικειμενικό γεγονός της οικονομικής αποσάθρωσης και δυσλειτουργίας ούτε βέβαια το πραγματικό γεγονός της ύπαρξης μείζονος οικονομικής ισχύος από την οποία η κοινωνία είναι εξαρτημένη και η οποία μπορεί να ρυθμίσει ντε

φάκτο μέσω δύναμης τα πράγματα, π.χ., πλην άλλων, μη δίνοντας χρήματα σε μια καταρρέουσα οικονομία.

Σε αυτό το σημείο ακριβώς που είναι το πιο ορατό, το πιο αντικειμενικό, το πιο χειροπιαστό, είναι που πρέπει να παρέμβει ο πολίτης. Αλλά για να γίνει αυτό πρέπει να διευκρινίσει ειλικρινά ορισμένα πράγματα:

α) θέλει ένα διαφορετικό κόσμο ή να συνεχίσει τη ζωή του όπως πριν;

β) αντιλαμβάνεται τη ζωή μόνον ατομιστικά ή κατανοεί και την ευθύνη του απέναντι στην κοινωνία;

γ) είναι διατεθειμένος να βγει από την απaráδεκτη αδράνειά του στην οποία μπορεί να δημιουργεί φαντασιώσεις και να βιώνει ανόητες αυταπάτες δύναμης και αυτάρκειας;

δ) αναγνωρίζει τις ανεπάρκειες και τις απaráδεκτες ατέλειες του εργατικού κινήματος ή κατανοεί μόνον την απαιτητικότητα ως ευκαιριακή αρπαγή ευκαιριών και ωφέλιμων ανισοτήτων ενάντια σε οποιονδήποτε;

ε) το καλύτερο είναι παρηγοριά μόνον στις δύσκολες περιστάσεις ή μπορεί να ρυθμίσει σε κάθε περίπτωση τη ζωή έτσι ώστε ο άνθρωπος να είναι σε θέση να απορρίψει ό,τι είναι πραγματικά περιττό;

στ) πόση κατανόηση και βοήθεια είναι διατεθειμένος να προσφέρει σε εκείνους που δεν θα έχουν τα προς το ζην και, αντίστροφα, πόση απελευθέρωση από φθόνο και αρπακτικότητα θα έχει ο μη έχων απέναντι σε εκείνους που μπορούν να ζήσουν καλύτερα χωρίς να τον επιβαρύνουν;

ζ) πόσο τον φοβίζει το άγνωστο μέλλον, μήπως τόσο ώστε να φοβάται οποιαδήποτε κίνηση της συνείδησης προς το άγνωστο;

Όλα αυτά (καθώς και άλλα που διαφεύγουν του παρόντος) θα έπρεπε να απασχολήσουν τον πολίτη σε μια τέτοια κρίσιμη κατάσταση, γιατί η ριζική αντιμετώπιση των προβλημάτων της

ισότητας, της δικαιοσύνης, της ελευθερίας και της επιβίωσης δεν μπορεί να λάβει χώρα διαφορετικά. Αυτό είναι αναγκαίο, επειδή η απόφαση για απεξάρτηση από τις στρεβλές καταστάσεις του παρόντος φυσιολογικά θα επιφέρει οδυνηρά αποτελέσματα, εφόσον η αποφασιστική δύναμη είναι συγκεντρωμένη αλλού, και μια υγιέστερη πορεία δεν μπορεί να έλθει ανώδυνα. **Στην οδύνη απαιτείται μια πραγματική και πρακτική αδελφοσύνη**, μια νέα ματιά, μια απόφαση για ριζική αλλαγή ώστε να μην αποτελέσει το υποτιθέμενο νέο ένα θεμέλιο για κάτι όμοιο με το παλιό, ώστε με την επερχόμενη φτώχεια να μη διαλυθεί η κοινωνία μέσα από αρπαγές, αντιπαλότητες, μίσση, αχαριστίες, αδιαφορίες, εκμετάλλευση, ανόητες υπεροχές, ατομισμούς, ιδεολογικές απλοποιήσεις, φανατισμούς και πρακτικότητες αδιάφορες για τη συνείδηση. Όλα αυτά που υπάρχουν στη μεγάλη κλίμακα δύναμης δυστυχώς υπάρχουν και στη μικρή και αποτελούν το φυτώριο των προβλημάτων.

Δεν πιστεύουμε ότι σε γενικές γραμμές ο πολίτης οπουδήποτε στον κόσμο είναι διατεθειμένος να σταθεί δίπλα στους συνανθρώπους του στην δύσκολη στιγμή με σταθερότητα για χάρη των ίδιων και ταυτόχρονα για χάρη του Αγαθού, του Ωραίου και του Αληθινού –υπαρχουσών βέβαια εξαιρέσεων. Αυτό σημαίνει ότι οι ασκούμενες πιέσεις δεν έχουν ευκρίνεια οράματος. Μόνον η ευκρίνεια του οράματος θα οδηγούσε σε πρόσφορες λύσεις. Βέβαια μπορεί να υπάρξει και ευκρίνεια στρεβλού «οράματος», π.χ. ενός καθαρά οικονομικού «οράματος» αφήνοντας τα υπόλοιπα ανέγγιχτα ή δήθεν εθνικού ή οποιουδήποτε άλλου που θα αποβλέπει μόνον στην επιβίωση μέσω νομιζόμενης υπεροχής, και, αν αυτά αποκτήσουν την απαιτούμενη δυναμική, μπορούν να επιδράσουν στα πράγματα, αλλά με πολλές απώλειες πρακτικές και ψυχολογικές για τους πολλούς και οδυνηρότερες συνέπειες για το μέλλον, αλλάζοντας απλώς τις σημερινές επιθετικές ισορροπίες δυνάμεων με άλλες νέες αλλά παρόμοιες.

Όμως ο κόσμος δεν θα αντέξει ίσως άλλη τέτοια στρέβλωση, γιατί τα όπλα που κατέχει είναι πολλά και τρομερά, όπως είναι π.χ. η επιστήμη και τα όπλα, και το περιβάλλον βρίσκεται στα πρόθυρα μιας κατάρρευσης, πράγματα που σημαίνουν ακραίες συνθήκες

δύναμης καταστροφής

Συμπέρασμα

Γι' αυτό πιστεύουμε ότι θα έπρεπε να ξεκινήσει μία σοβαρή και εκτενής συζήτηση για το περιεχόμενο της δημοκρατίας και τις βασικές της αρχές (Ελευθερία, Αδελφοσύνη, Ισότητα), από όλους εκείνους, ανώνυμους και επώνυμους, που μπορούν ή θέλουν αληθινά να ρίξουν φως σε όλες τις πτυχές των προκυπτόντων ζητημάτων και να κάνουν ιεράρχηση των προτεραιοτήτων.

Τα κόμματα είναι ακατάλληλα για τέτοια συζήτηση, επειδή χρησιμοποιούν εύκολα και χωρίς την πρέπουσα ευθύνη τα λόγια, χρησιμοποιούν κάθε ευκαιρία συζήτησης για κομματική προβολή, με πρώτο παράδειγμα τη Βουλή, και δεσμεύονται από την κομματική ιδιοτέλεια που έχει ποικίλες και ενίοτε μη αναμενόμενες μορφές, για παράδειγμα αρχίζοντας από την ατομική και συλλογική φιλοδοξία, την κομματική πειθαρχία που εμφανώς χαρακτηρίζει όλα τα κόμματα και καταργεί τον πλουραλισμό της γνώμης, φθάνοντας στην ιδεολογική περιχαράκωση και ταυτοποίηση όλων των κομμάτων (αν και σε διαφορετικό βαθμό) παρεμποδίζουσα την πραγματική επικοινωνία, στην – συχνά ειλικρινή – συναισθηματική και νοητική προσκόλληση σε μορφές ιστορικών ιδανικών αποκλείουσες τις μελλοντικές πληρέστερες μορφές, ιδιοτελείς ευελιξίες εν ονόματι πρακτικότητας, στην επικράτηση των κομματικών ελίτ μέσα στα κόμματα καταργώντας έτσι τη δημοκρατικότητα ενώ διατείνονται ότι είναι προπύργια της δημοκρατίας, τη χρήση της αντίθεσης προς την κομματική πειθαρχία ως μέσο προβολής και ενίσχυσης για είσοδο μέσα στις κομματικές ελίτ και πολλά άλλα.

Συχνά βέβαια και αυτό που είναι ιδιοτελές αποτελεί μία πρόοδο, αλλά δεν μπορεί να τη στηρίξει για πολύ.

Η νέα πολιτική απαιτεί νέα συνείδηση. Αυτήν όμως δεν μπορούν να την προσφέρουν οι παλαιοί, γερασμένοι ψυχολογικά και συμβιβασμένοι πολιτικοί ούτε εκείνοι οι ηλικιακά νέοι που είναι εξαρχής και από πεποίθηση τόσο συμβιβασμένοι όσο και οι παλιοί. Η νέα αυτή συνείδηση δεν επιτυγχάνεται με ιδιοτελείς

προσαρμογές και υποχωρήσεις στις κοινωνικές απαιτήσεις και απαιτεί τέτοιες εσωτερικές οδυνηρές ανατροπές που πραγματικά εξ αντικειμένου δεν μπορούν προς το παρόν να την έχουν.

Οι εποχές είναι πραγματικά ενδιαφέρουσες, γιατί φέρνουν σε αναγκαία αντιπαράθεση το παλιό με το αναδυόμενο νέο, αλλά μπορεί η ανταπόκριση του ανθρώπου να μην είναι σωστή και σε τέτοια περίπτωση η κατάληξη θα είναι καταστροφική.

Ιωάννα Μουτσοπούλου, δικηγόρος, μέλος της Μ.Κ.Ο. Σόλων

Το παρόν άρθρο είναι μέρος του δοκιμίου με τίτλο: «[Η έννοια του δημοσίου συμφέροντος και η προστασία του Συντάγματος](#)» και θεωρεί πως το αληθινό επίκεντρο της σημερινής κρίσης του κόσμου δεν είναι ακριβώς η οικονομία, παρόλο που εκφράζεται μέσω αυτής, αλλά η ανθρώπινη ιδιοτέλεια και η λανθασμένη αντίληψη των εννοιών. Το δοκίμιο θα δημοσιευτεί σταδιακά.

Φωτό:wikimedia

09 Αυγούστου 2011